

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

КУРСОВА РОБОТА

з планування розвитку територіальних громад на тему:
**«Досвід європейських країн в стратегічному плануванні розвитку
територіальних громад»**

Студентки 3 курсу, АПУА групи
Спеціальності 281 Публічне управління та
адміністрування

Довгань Вероніки Олегівни

Керівник: доктор економічних наук,
професор, Климчук О. В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

_____ (_____)

Підпис

Прізвище та ініціали

_____ (_____)

Підпис

Прізвище та ініціали

Вінниця – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	5
1.1. Еволюція місцевого самоврядування та реформа децентралізації	5
1.2. Сучасний стан розвитку територіальних громад в Україні	14
РОЗДІЛ 2. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	22
2.1. Еволюція місцевого самоврядування у Польщі	22
2.2. Досвід Польщі в стратегічному плануванні розвитку територіальних громад	25
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	34
3.1. Рекомендації для України на основі досвіду Польщі	34
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	45
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Актуальність теми, в цілому, обумовлена розвитком територіальних громад. Для того, аби процвітати, а не виживати, в не простих реаліях, громади мусять бути далекоглядними, мати бажання та стимул до змін та втілювати їх у життя. Використання стратегічного планування в економічному розвитку дає змогу врахувати зміни і складнощі, а також забезпечує потребу в досягненні певних цілей, результат від досягнення яких хочуть бачити усі зацікавлені сторони, мешканці громади. Очевидно, що без належного розуміння стратегічного планування жодна діяльність з місцевого розвитку не буде результативною.

Метою обраної мною теми є розкриття основних тенденцій розвитку територіальних громад на прикладі Польщі та надання рекомендацій щодо змін у нашій державі.

Для досягнення обраної мети необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати еволюцію становлення місцевого самоврядування;
- дослідити поняття стратегічне планування розвитку територіальних громад;
- вивчити основні моменти сучасного стану розвитку громад в Україні;
- виявити особливості місцевого самоврядування Польщі;
- ознайомитись з досвідом стратегічного планування розвитку територіальних громад у Польщі;
- розробити рекомендації щодо реалізації дієвого стратегічного плану розвитку територіальної громади з урахуванням зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є стратегічне планування розвитку територіальних громад.

Предметом дослідження є досвід європейських країн в стратегічному плануванні розвитку територіальних громад.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи: теоретичні: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення; емпіричні: рекомендації з

реалізації стратегічного планування розвитку територіальної громади в українських реаліях.

Дослідження та розкриття даної теми було б не можливим без використання вже відомих суспільству знань і праць вітчизняних і зарубіжних вчених і спеціалістів, зокрема Н. Кухарської, Н. Хвищун, О. Безпалько, А. Кавунець,

А. Ланова, М. Бриль, Г. Васильченко, І. Парасюк та інші.

Проведене дослідження зумовило структуру роботи: вступ, 3 розділи (5 підрозділів), висновки, загальний обсяг яких складає 50 сторінку, у тому числі кількість сторінок основного тексту 42. Список використаних джерел містить 23 найменування.

ВИСНОВКИ

Для нашої країни дуже важливо й актуально, щоб спільноти України та ЄС обмінювалися досвідом і найкращими практиками у сфері місцевого самоврядування та розвитку ОТГ. Це дасть змогу Україні швидше інтегруватися в європейський простір.

Необхідно зробити більше для інформування на місцях, визначення пріоритетів, формулювання стратегій розвитку та навчання громади ефективнішому використанню коштів, що передаються муніципалітетам. Досвід європейських країн у розвитку місцевого управління є ключовим у цьому відношенні. Європейські принципи, такі як децентралізація, демократія та нові системи управління - це те, чого прагне Україна. А також важливим моментом є підвищення добробуту українців.

У контексті демократизації адміністративних процесів, реалізації політики децентралізації та посилення конкуренції за ресурси, спричиненої регіональним і територіальним дефіцитом, стала система стратегічного планування для обґрунтованого ухвалення та реалізації стратегічних рішень, з метою повного використання потенціалу новостворених об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Більшість галузей управління громадами потребують стратегічного підходу. Це вимагає ширшого погляду на прогнозування та планування, і кращого балансу між запланованими заходами та організаційними, і ресурсними можливостями. Водночас, процеси планування та механізми стратегічної документації з розвитку ОТГ мають ґрунтуватися на принципі участі, що дає змогу активно залучати громадян до цього процесу та узгоджувати з населенням використання суспільних фондів.

Децентралізація влади та ресурсів сприяє розвитку місцевого самоврядування та територіального розвитку. Однак, у більшості ОТГ, попит на високоякісне розроблення та реалізацію проєктів, невеликий. Ці вимоги часто стимулюються ззовні.

Нині не ведеться раціональної діяльності з формування системи стратегічного планування та її нормативно-правової бази. На національному, регіональному та місцевому рівнях це ускладнює процес ухвалення узгоджених рішень, послаблює спроможність органів управління всіх рівнях координувати свої дії. На рівні громад не завжди визнається необхідність стратегічного планування та його роль у системах управління громадами.

У цьому контексті місцева влада повинна глибоко розуміти динаміку місцевого економічного розвитку і володіти знаннями, інформацією, навичками та досвідом, необхідними для того, щоб зробити свої громади більш конкурентоспроможними у складному світі нової реальності. Сьогодні вони не можуть чекати рішень "згори" і повинні самі вирішувати проблеми місцевого розвитку - створювати нові робочі місця, підвищувати зайнятість, залучати інвестиції, збільшувати місцеві фінансові надходження, покращувати якість життя, розвивати і розвиток інфраструктури.

Економічні наслідки подальшої децентралізації, безсумнівно, призведуть до зростання економічної міці міст та їхньої ролі в регіональному і національному розвитку.

Механізм підготовки та реалізації стратегій регіонального розвитку в Польщі задуманий як постійний процес з акцентом на регіональну реструктуризацію.

Вони надають підтримку малим і середнім підприємствам, встановлюють чіткі пріоритети, щоб допомогти їм повністю розкрити свій потенціал, також значна увага в розвитку території приділяється екологічним факторам – це є безумовно важливою складовою, яку необхідно перейняти Україні.

На наш погляд, найбільш вдалим досвідом побудови місцевого самоврядування та територіальних громад є досвід Польщі. Але варто пам'ятати, удосконалення зарубіжного досвіду має ґрунтуватися на особливостях нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Територіальна громада України [Електронний ресурс] // WikiLegalAid. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/MMq2X1Q>
2. Реформа децентралізації [Електронний ресурс] // gov.ua, Урядовий портал Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>
3. Стратегічне планування місцевого розвитку / О. Бернадова, В. Вакуленко. – Київ, 2017. – С. 9 – (Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні - DESPRO»). – Режим доступу до ресурсу: https://despro.org.ua/media/articles/04_book_berdanova_vakulenko_ctrateg_chne_planuv_ann.pdf
4. Стратегічне планування розвитку територіальної громади в Україні [Електронний ресурс] // Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2020/2021 навчальному році. – 2020. – С. 8, 26-29. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/7174/strategichneplanuvannya.pdf>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.10.2022)
6. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. // ПАТ«Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». – 2021. – С. 198. Режим доступу до ресурсу: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/150/144>
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.10.2022)

8. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.10.2022).
9. Стан та проблеми розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні / Л. О. Вдовенко, Д. В. Тітов. // Електронний науково-практичний журнал "Інфраструктура ринку". – 2019. – №31. – С. 176–179. - Режим доступу до ресурсу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/28.pdf
10. Територіальна громада України [Електронний ресурс] // WikiLegalAid. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/cNtQLCK>.
11. Доходи місцевих бюджетів за 9 місяців 2021 у порівнянні з минулим роком зросли на 20,1% і становлять майже 248 млрд гривень [Електронний ресурс] // gov.ua, Урядовий портал Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/dohodi-miscevih-byudzhetiv-za-9-misyaciv-2021-u-porivnyanni-z-minulim-rokom-zrosli-na-201-i-stanovlyat-majzhe-248-mlrd-griven>.
12. Сучасний стан розвитку територіальних громад: нормативно-правове та інституційно-організаційне забезпечення. / С. М. Кльоба. // Збірник СЕПСПУ. – 2018. – С. 40,42–43. Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/USER/Downloads/sepspu_2018_1_9.pdf
13. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91). Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
14. Основні проблеми розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. // Миколаївський національний аграрний університет. – 2018. – С. 400–401. Режим доступу до ресурсу: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/abstracts2018-12-13.pdf
15. Довженко В. А., Войтенко А. Б., Плотнікова М. Ф. Використання європейського досвіду партисипативного управління в стратегічному плануванні розвитку територіальних громад. Державне управління: удосконалення та розвиток.

2020. № 12. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/35.pdf

16. Закордонний досвід стратегічного планування регіонального розвитку / Наталія Олександрівна Кухараська. // Збірник наукових праць "Економічний аналіз". – 2020. – С. 5, 40. Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/FNIMBOt>

17. Європейський досвід збалансованого розвитку об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / Фурдичко О. І., Палапа Н.В., Нагорнюк О.М., Кічігіна О.О., Цибро Ю.А., Бабікова К.О., Гончар С.М., Устименко О.В., Шевченко Т.Л., Карпук Л.М., Собчик В.Т., Ткач І. Я. // Інститут агроекології і природокористування. – 2021. – С.29,40,42-47. – Режим доступу до ресурсу: <https://agroeco.org.ua/vydannya/ievropejskij-dosvid-zbalansovanogo-rozvitku-ob-iednanih-teritorialnih-gromad/>.

18. Європейські стратегії для місцевих громад України та Молдови: досвід країн Вишеградської четвірки: методичний посібник / Р. Шарлея, А. В. Кавунець, О. М. Безпалько, М. Москалу, А. І. Ланова. – К., 2018. – С. 52-54. Режим доступу до ресурсу: <https://regional.rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Vinnytsia-Metodychnyy-posibnyk-rozrobky-stratehiy-rozvytku-hromad.pdf>

19. Залучення громадськості до розвитку сільських територій: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / М. В. Бриль // Регіональне управління та місцеве самоврядування. ISSN 2521-6503. Публічне управління та митне адміністрування. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2017/1/14.pdf>.

20. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування. // Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд. та місц. самоврядування. – №3, – 2017. – С. 41–57. – Режим доступу до ресурсу: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2013/DOPOVID_Bodrova_Lyubchenko.pdf

21. Перспективи розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. // Донецький національний університет імені Василя Стуса. – 2022. – №14. – С. 169–

171. – Режим доступу до ресурсу: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12092/11967>

22. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2017. – С. 17-18. – Режим доступу до ресурсу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-07/terutor_gromad-86ead.pdf.

23. Дерун Т. М. Перспективи розвитку територіальних громад у процесі розбудови сервісно-орієнтованої держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 2. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/39.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Запропонована оцінка результатів процесу стратегічного планування територіальної громади та його реалізації

Показник	Оцінка	Вага показника
1. Розвиток громади		0,15
1.1.Формування суспільства		
- приріст кількості громадських об'єднань і неприбуткових організацій		0,075
- приріст активно діючих громадських об'єднань і неприбуткових організацій		
1.2. Консолідація громади навколо стратегічного плану		
- кількість згадувань стратегічного плану та його проєктів в місцевих ЗМІ в середньому за місяць		0,075
- кількість позитивних оцінок ролі стратегічного плану для розвитку територіальної громади		
2. Розвиток економічного потенціалу		0,20
2.1. Розвиток економіки регіону		
- приріст обсягу виробництва продукції, робіт, послуг		
- приріст частки ВВП територіальної громади у ВВП області (регіону)		0,12
- приріст обсягу продукції, що виробляється на експорт		
- приріст обсягу інвестицій		
- приріст податкових надходжень в бюджет		
- зниження безробіття		
2.2. Розвиток малого бізнесу		
- приріст кількості підприємств малого бізнесу		0,08

- кількість нових зареєстрованих підприємств малого бізнесу		
- приріст частки продукції, що виробляється підприємствами малого бізнесу		
3. Покращення якості життя		0,25
3.1. Доходи населення		
- приріст реальних грошових доходів населення		
- динаміка індексу матеріального благополуччя населення (співвідношення середньодушового доходу і прожиткового мінімуму)		0,075
- динаміка частки бідного населення (частка населення з доходами нижче прожиткового мінімуму)		
3.2. Здоров'я		
- очікувана тривалість життя при народженні		
- рівень загальної захворюваності		0,05
- забезпеченість населення лікарями (лікарів на 10 тис. мешканців)		
3.3. Житлово-комунальна сфера		
- забезпеченість житлом (в розрахунку на одного мешканця)		0,05
- забезпеченість житлового фонду комунальними послугами, у відсотках за видами послуг		
3.4. Освіта населення		0,0375
- зростання питомої ваги населення з вищою освітою		
3.5. Безпека		
- зниження рівня злочинності (кіл-ть зареєстр-х злочинів на 10 тис. мешканців)		0,0375
4. Досягнення заявлених цілей (оцінується за допомогою індикаторів, передбачених стратегічним планом)		0,30
5. Виконання запланованих заходів громадських об'єднань і неприбуткових організацій		0,10

